

Ανακοίνωση του ΔΣ του ΣΕΠΟΧ

με αφορμή τις καταστροφές της 23^{ης} Ιουλίου από τις πυρκαγιές

Τα θύματα και οι καταστροφές της 23ης Ιουλίου 2018 από την πυρκαγιά στο Μάτι, όπως πριν από λίγους μήνες από την πλημμύρα στη Μάνδρα, πέραν των ενδεχομένων αστοχιών στη διαχείρισή τους, οφείλονται κυρίως στις τραγικές αδυναμίες /αντιφάσεις της πολεοδομικής πολιτικής, που είναι διαχρονικές και διακομματικές, με μεγάλο μέρος της κοινωνίας να έχει επίσης μερίδιο ευθυνών.

Το γεγονός ότι δεν είχαν υπάρξει στο παρελθόν ανάλογης βαρύτητας φαινόμενα οφείλεται σε δύο λόγους. Αφενός, η συνεχιζόμενη, μέχρι και σήμερα, συσσώρευση πολεοδομικών προβλημάτων έχει οδηγήσει πλέον στην υπέρβαση ενός κρίσιμου ορίου πέραν του οποίου οι κίνδυνοι αυξάνονται εκθετικά. Αφ' ετέρου, η εξελισσόμενη, αλλά και εντεινόμενη μέσο-μακροπρόθεσμα κλιματική αλλαγή οδηγεί όλο συχνότερα σε πιο έντονα ακραία καιρικά φαινόμενα, στα οποία είναι εξαιρετικά ευάλωτες οι οικιστικές περιοχές, που δεν έχουν διαμορφωθεί ορθολογικά από ένα πολεοδομικό σχεδιασμό, όπως συμβαίνει στις περιοχές αυθαιρέτων.

Τα δεδομένα αυτά, παλαιά και νεότερα, επιβάλλουν μια ριζική στροφή στον τρόπο με τον οποίο σχεδιάζεται και εφαρμόζεται η πολεοδομική πολιτική, αλλά και λήψη ορισμένων άμεσων μέτρων. Το ζήτημα είναι επείγον επειδή ο κίνδυνος επανάληψης στο προσεχές μέλλον ανάλογων καταστροφών σε άλλες περιοχές της χώρας είναι περισσότερο από πιθανός.

Τα άμεσα μέτρα που πρέπει να ληφθούν είναι κατά την άποψη του ΣΕΠΟΧ τα εξής:

α) Η άμεση κατεδάφιση των αυθαιρέτων κτισμάτων σε αιγιαλό, ρέματα, δασικές περιοχές, άλλες προστατευόμενες περιοχές ή και αλλού όταν ενέχουν κινδύνους καταστροφών. Η πρωτοβουλία που ανέλαβε το ΥΠΕΝ μετά την πυρκαγιά στο Μάτι είναι ορθή και απαιτείται να επιταχυνθεί δραστικά η όλη διαδικασία, που αφορά στην αυθαίρετη και εκτός σχεδίου δόμηση μέχρι και την τελεσίδικη δικαστική απόφαση

β) Η εκπόνηση χωρικών σχεδίων για την αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών (πυρκαγιών, πλημμυρών, σεισμών). Υπενθυμίζουμε ότι τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια περιλαμβάνουν, ήδη από τη δεκαετία του '80, και τέτοια ειδικά σχέδια, τα οποία προσδιορίζουν χώρους συγκέντρωσης του κοινού και εναλλακτικές προσβάσεις σε αυτούς. Πρακτικά όμως έχουν αδρανοποιηθεί και απαξιωθεί, επειδή ποτέ δεν λήφθηκαν σοβαρά υπόψη από τους αρμόδιους φορείς διαχείρισης των καταστροφών, ούτε συντονίστηκαν με το σχεδιασμό πολιτικής προστασίας, όπως με το πρόγραμμα Ξενοκράτης, που άλλωστε δεν προσέλαβε ποτέ χωρική διάσταση. Τα προτεινόμενα χωρικά σχέδια πρέπει να επικαιροποιήσουν τα υφιστάμενα πολεοδομικά σχέδια και να εστιάσουν:

- στον εντοπισμό ευπαθών χώρων,
- δίοδοι διαφυγής και κοινόχρηστοι χώροι παραμονής των κατοίκων με τις απαραίτητες υποδομές για την περίπτωση κινδύνου
- στην σύνδεση με μηχανισμό άμεσης πληροφόρησης των κατοίκων (αξιοποίηση της ηλεκτρονικής τεχνολογίας στην σύγχρονη λογική «ευφυών πόλεων»), και
- στον προσδιορισμό (όπου απαιτείται επείγοντως) συγκεκριμένων άμεσων παρεμβάσεων (πχ. κατεδάφιση ενός αυθαιρέτου, ή κατασκευή κάποιου έργου υποδομής...)
- στην απαραίτητη διεξαγωγή προληπτικών ασκήσεων, βάσει αυτών, ούτως ώστε πληθυσμός και υπηρεσίες να εξοικειωθούν με αυτά.

Ένα πρόγραμμα εκπόνησης χωρικών σχεδίων για την αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών μπορεί να ολοκληρωθεί σε ένα με ενάμιση χρόνο, αν αρχίσει να σχεδιάζεται από αύριο. Θα επιτρέψει μάλιστα την κάλυψη των πλέον ευάλωτων οικιστικών περιοχών. Σε κάθε περίπτωση, τέλος, θα πρέπει να αποφευχθεί η αναπαραγωγή της προηγούμενης κατάστασης στις πρόσφατα πληγείσες περιοχές, όπως έχει γίνει παλαιότερα με τις σεισμοπαθείς, με αποτέλεσμα να χαθεί η ευκαιρία αναμόρφωσης-αναγέννησης τους .

γ) Ο επανασχεδιασμός των περιοχών που επλήγησαν, για τον οποίο έχει ήδη υπάρξει σχετική θετική ανακοίνωση του ΥΠΕΝ. Επιπλέον θα πρέπει να εξασφαλιστεί κατά προτεραιότητα η άμεση εφαρμογή του. Δεν θα πρέπει μάλιστα να περιοριστεί σε μια γρήγορη θεσμοθέτηση, με θεσμική συμπλήρωση του Ειδικού Χωρικού Σχεδίου, που ήδη ανακοινώθηκε. Είναι αναγκαίο επίσης να δοθούν αρμοδίως στην δημοσιότητα πλήρη και τεκμηριωμένα στοιχεία για το καθεστώς των πληγείσων περιοχών και τους λόγους εκκρεμοτήτων θεσμικής ρύθμισης.

Η βελτίωση της πολεοδομικής πολιτικής και η διόρθωση των στρεβλώσεων απαιτούν προφανώς πολύ περισσότερο χρόνο από τον προαναγγελθέντα διότι στην όλη διαδικασία πρέπει να συμπεριληφθεί η εφαρμογή του σχεδιασμού και η παρακολούθησή της διαδικασίας, η οποία ακριβώς γι αυτόν το λόγο θα πρέπει να τεθεί σε εφαρμογή το ταχύτερο δυνατόν. Μια όσο το δυνατόν ευρύτερη διακομματική συμφωνία για τις στρατηγικές, τουλάχιστον, επιλογές, θα βοηθούσε εξαιρετικά, ώστε να αποφευχθούν παλινδρομήσεις και κάθε μικροπολιτική εκμετάλλευση. Η ενδεχόμενη έλλειψη της δεν αποτελεί άλλοθι για τις αρμόδιες αρχές.

Σε μια μακροπρόθεσμη προοπτική ο ΣΕΠΟΧ καταθέτει τις ακόλουθες εννέα προτάσεις :

1) Συνέχιση της κατεδάφισης αυθαιρέτων. Παράλληλα επανεξέταση της νομοθεσίας με στόχο θεσμικές αλλαγές, όπου θα κριθεί αναγκαίο, γιατί η ισχύουσα νομοθεσία, σε συνδυασμό με τη δικαστική πρακτική (δυνατότητα δικαστικής αναστολής κατεδαφίσεων, που χορηγείται σχεδόν πάντα και γενικότερες καθυστερήσεις) διευκολύνουν την επ' αόριστον αναστολή κατεδαφίσεων.

Ακόμα πιο σημαντικό είναι η δημιουργία και η θεσμική θωράκιση της λειτουργίας μηχανισμού πρόληψης, προετοιμασίας και άμεσης παρέμβασης για την αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών. Είναι σήμερα κοινωνικά και πολιτικά ώριμο, τεχνολογικά εφικτό, και απομένει η πολιτική βούληση για την εκκίνηση. Η σύνδεση

ενός τέτοιου μηχανισμού με τα υπό δημιουργία Παρατηρητήρια Δόμησης από τις αρμόδιες αρχές είναι αυτονόητα χρήσιμη και αναγκαία. Απαιτείται η ενίσχυση του ρόλου και έργου τους **στην παρακολούθηση της εφαρμογής του σχεδιασμού,**

2) Εκκίνηση κατά το συντομότερο δυνατόν του προγράμματος εκπόνησης Τοπικών Χωρικών Σχεδίων σε όλους τους δήμους της χώρας. Ένα τέτοιο πρόγραμμα θα θεσμοθετήσει χρήσεις γης σε όλη την Ελλάδα. Μπορεί επίσης να συμβάλλει αποφασιστικά στην κατάργηση της εκτός σχεδίου δόμησης στην πράξη, με την προϋπόθεση ότι θα υπάρχει σωστή καθοδήγηση των μελετών. Θα αποτελέσει τέλος τη βάση για επόμενα βήματα βελτίωσης της πολεοδομικής πολιτικής και των διαδικασιών εφαρμογής της.

3) Αποτελεσματική εφαρμογή του πολεοδομικού σχεδιασμού, επανεξέταση και ενδεχόμενη αναμόρφωση των μηχανισμών εφαρμογής του στην κατεύθυνση βελτίωσης των εργαλείων εφαρμογής του.

Επισημαίνουμε ότι η υιοθέτηση σε ορισμένες περιπτώσεις του συστήματος πολεοδόμησης μέσω αστικού αναδασμού ήδη επιτρέπεται από την τρέχουσα κανονιστική πολεοδόμηση με την Πράξη Εφαρμογής.. Ανοικτό ζητούμενο παραμένει η διερεύνηση σχετικά με το ποιο εργαλείο χρησιμοποιούμε κάθε φορά ανάλογα με την υφιστάμενη κατάσταση και ειδικότερα όσον αφορά στις υφιστάμενες χρήσεις πλην της κατοικίας, στο ιδιοκτησιακό καθεστώς ,στην πυκνότητα δόμησης κοκ.

4) Η διασπορά χωρικών αρμοδιοτήτων και σε άλλα εκτός του ΥΠΕΝ υπουργείων και σε άλλους φορείς του δημοσίου–υποθάλλει τη χωρική αναρχία. Το γεγονός αυτό θα πρέπει άμεσα να επανεξεταστεί και να αναθεωρηθεί. Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση της νομοθεσίας για τον αιγιαλό και την παραλία, όπου διατηρείται ως αρμοδιότητα του Υπουργείου Οικονομικών.

5) Προώθηση της άποψης για πάγια προσθήκη ευρείας ζώνης παραλίας στη ζώνη του αιγιαλού. Όχι για την δημιουργία θηριωδών και αντιπεριβαλλοντικών παράλληλων προς την ακτογραμμή αξόνων κυκλοφορίας, αλλά για «ευρύχωρες» διαμορφώσεις παραλιακών μετώπων, κατάλληλες κυρίως για πεζούς και ποδήλατα, που θα μπορούν να εξασφαλίζουν την επικοινωνία της στεριάς με τη θάλασσα, να εξασφαλίζουν την ποιότητα ζωής κατοίκων και επισκεπτών, ίσως δε και την ίδια τη ζωή σε περιπτώσεις θεομηνιών, που θα είναι όλο και πιο συχνές στην τρέχουσα εποχή της κλιματικής αλλαγής. Στο ίδιο πλαίσιο, να εξεταστεί το ενδεχόμενο νομοθετικής ρύθμισης ώστε στις περιπτώσεις ζωνών παραλίας να ισχύει για έτι μεγαλύτερο εύρος η αυτοαποζημίωση που επιτρέπει η εφαρμοζόμενη νομοθεσία (διατάξεις περί απαλλοτριώσεων λόγω ρυμοτομίας).

6) Οριοθέτηση σε όλη τη χώρα των γραμμών αιγιαλού και παραλίας καθώς και των ρεμάτων με προτεραιότητα στις περιοχές, που έχουν για μεν τους αιγιαλούς πυκνή δόμηση και αυθαίρετα και για τα ρέματα όπου υπάρχει χρονικό μεγάλων πλημμυρών.

7) Αποσαφήνιση των ρόλων των επιπέδων διοίκησης, ώστε να αποφεύγεται η διάχυση ευθυνών και να επιτυγχάνεται αποτελεσματική χωρική διακυβέρνηση, η οποία απαιτεί ιεράρχηση προτεραιοτήτων, πρόγραμμα εφαρμογής του

θεσμοθετημένου σχεδιασμού, ιεράρχηση στη χρηματοδότηση έργων βασικής υποδομής ασφάλειας και προστασίας από κάθε κίνδυνο. Για το σκοπό αυτό η αλλαγή της νοοτροπίας των αιρετών από την αντίληψη «πριμοδότησης έργων βιτρίνας» ενώ την ίδια στιγμή λείπουν τα «στοιχειώδη», αλλά και υποστήριξη αυτής της νέας προσέγγισης και από το Πράσινο Ταμείο, που πρέπει να δώσει μεταξύ άλλων εκτεταμένη προτεραιότητα και στην προστασία και ανάδειξη των θεσμοθετημένων κοινοχρήστων χώρων, οι οποίοι όμως πρέπει να αναζητηθούν και να διασφαλισθούν περαιτέρω.

8) Η υιοθέτηση νέων και δεσμευτικών σταθεροτύπων /κατευθύνσεων πολεοδόμησης, που θα θεσμοθετούνται ως υποχρεωτικά εφαρμόσιμες από τη μελέτη που προτείνει τις προς ένταξη και προς πολεοδόμηση περιοχές, δηλαδή το Τοπικό Χωρικό Σχέδιο, σε συνδυασμό με το σχέδιο πρόληψης, διαχείρισης και αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών και τις αντίστοιχες κατευθύνσεις-προδιαγραφές του, που πρόκειται να καταλήγει και σε πιο συγκεκριμένο πρόγραμμα εφαρμογής με ιεραρχημένες προτεραιότητες.

9) Το πλέον σημαντικό είναι τέλος η συνεχής και συνεπής εφαρμογή του εκπονούμενου Πολεοδομικού Σχεδιασμού , αλλά και η βέλτιστη διασύνδεσή του με τον όποιο εξειδικευμένο σχεδιασμό, για την πρόληψη και αντιμετώπιση των εκτάκτων αναγκών.

Ο Πολεοδομικός Σχεδιασμός απαιτεί εξειδικευμένη παιδεία και γνώση, όχι μόνον από την πλευρά των ερευνητών και μελετητών, αλλά και των στελεχών της δημόσιας διοίκησης. Ολοκληρώνεται από τη διαδικασία εφαρμογής του στην οποία περιλαμβάνονται ο προγραμματισμός, οι τρόποι υλοποίησης, οι πράξεις εφαρμογής, κ.α. Προϋπόθεση επιτυχίας της εφαρμογής του αποτελεί η ενημέρωση και συμμετοχή του ενδιαφερομένου κοινού

Η Εθνική Καταστροφή του Ιουλίου έφερε στην επικαιρότητα τις τραγικές αδυναμίες στην εφαρμογή της πολεοδομικής πολιτικής.

Ο ΣΕΠΟΧ ως αρμόδιος για την οργάνωση του χώρου επιστημονικός Σύλλογος έχει δικαίωμα ,αλλά και υποχρέωση να καταθέσει τις προτάσεις του συμβάλλοντας μακροπρόθεσμα στην άρση μιας κατάστασης στασιμότητας, αναποτελεσματικότητας στα θέματα ρύθμισης του χώρου.

Προτίθεται μάλιστα να επεξεργαστεί περαιτέρω αναλυτικότερες προτάσεις, κατευθύνσεων σε ένα πλαίσιο θετικής προοπτικής για το χωρικό σχεδιασμό τόσο σε βραχυπρόθεσμο όσο κ σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα